

UKRAJINSKÍ ODÍDENCI NA SLOVENSKU: OPATROVATEĽSKÝ PRÍSPEVOK NA DETI SO ŠPECIFICKÝMI POTREBAMI (ŤAŽKÉ POSTIHNUTIE A ZDRAVOTNÉ PROBLÉMY)

Kontext

Od začiatku vojny na Ukrajine 24. februára 2022 prišlo na Slovensko vyše 517 000 odídencom z Ukrajiny. Prevažnú väčšinu (89 %) tvoria ženy, deti, starší ľudia a iní so špecifickými potrebami.¹ Do tejto skupiny patria deti s ťažkým zdravotným postihnutím a zdravotnými problémami. Tieto deti a ich opatrovatelia čelia osobitným výzvam, keď sa prispôbujú novej, neistej situácii.

Vláda SR požiadala UNICEF a Medzinárodnú organizáciu pre migráciu (IOM) o podporu a riadenie programu opatrovateľských príspevkov, ktorý by mal pomôcť osobám starajúcim sa o deti s ťažkým zdravotným postihnutím a so zdravotnými problémami.

Tí, ktorí majú nárok na dávku, dostanú 508 € mesačne. Mesačné platby začali v júni 2022. Podpora sa bude poskytovať minimálne tri mesiace. Počas tohto trojmesačného obdobia bude UNICEF spolupracovať s vládou a mimovládnyimi partnermi, aby im pomohol pripraviť sa na prevzatie programu. Existuje tiež možnosť ďalšej trojmesačnej podpory zo strany UNICEF na základe dohody s vládou.

Cieľ opatrovateľského príspevku

Podľa slovenského aj ukrajinského práva majú deti s ťažkým zdravotným postihnutím a deti so zdravotnými problémami nárok na opatrovateľa. Cieľom tejto pomoci je zníženie finančnej záťaže domácnosti a umožnenie opatrovateľom poskytnutia potrebnej starostlivosti deťom. Ide však ešte ďalej: s cieľom spojiť dávky so službami, ktoré môžu podporiť sociálne začlenenie a umožniť im žiť plnohodnotný život aj napriek zmeneným okolnostiam. Uznáva, že odídeni, ktorí sa starajú o deti so zdravotným postihnutím a so zdravotnými problémami, najlepšie vedia, čo tieto deti potrebujú. Peňažná pomoc umožňuje poskytnúť pocit dôstojnosti, ktorý

¹ <https://reliefweb.int/report/slovakia/inter-agency-operational-update-slovakia-22-june-2022>

prichádza so schopnosťou prijímať vlastné rozhodnutia, namiesto toho, aby tieto rozhodnutia robil za nich niekto iný.²

Okrem toho, peňažná pomoc prináša výhody tak odídencom, ktorí si môžu kúpiť, čo potrebujú, ako aj miestnym ekonomikám. Odídencom umožňuje každodenný kontakt s ich hostiteľskými komunitami, čím pomáha prekonať pocit vylúčenia a izolácie v ťažkých časoch.

Správa opatrovateľských príspevkov

- Vedenie slovenského Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny (MPSVaR) rýchlo a solidárne zareagovalo na potreby ukrajinských odídencom a pripravilo celkové usmernenie k tomuto programu. Financovanie dočasne poskytuje UNICEF a Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM).
- UNHCR registruje potenciálnych príjemcov v slovenských Registračných centrách.
- Tí, ktorí sa starajú o dospelých so špecifickými potrebami, sú presmerovaní do IOM na ďalšie posúdenie a, ak majú nárok, na vyplatenie dávky. Tí, ktorí sa starajú o deti, sú presmerovaní do UNICEF.
- Hoci sa hodnotiace nástroje pre dospelých a deti líšia, postup a výška vyplatenej peňažnej pomoci (508 EUR mesačne) sú úplne rovnaké.
- UNICEF následne spolupracuje s domácnosťami, ktoré boli zaregistrované UNHCR ako tie, ktoré sa starajú o deti s ťažkým zdravotným postihnutím alebo so zdravotnými problémami. Tieto rodiny sú kontaktované telefonicky a SMS správou a následne sa posudzuje ich oprávnenosť.

Žiadosť o opatrovateľský príspevok

- Najprv sa musia žiadatelia zaregistrovať na MPSVaR a získať dočasnú ochranu, ak tak ešte neurobili, a následne požiadať o finančnú pomoc UNHCR. V rámci procesu registrácie UNHCR sa ich opýta, či oni alebo niekto v ich domácnosti má nejaké špecifické potreby. V prípade odpovede „áno“ budú požiadaní o ďalšie informácie vrátane odpovedí na dve jednoduché otázky typu áno/nie:
 - Ste vy alebo niekto z vašich rodinných príslušníkov, ktorí s vami cestujú, držiteľom ukrajinského preukazu ZŤP? (Ak „Áno“, uveďte kto).

² K. Berry and S. Reddy, Safety with Dignity: Integrating Community-based Protection into Humanitarian Programming [Bezpečnosť s dôstojnosťou: Integrácia komunitnej ochrany do humanitárneho programovania], Network Paper 68 (London: ODI, 2010).

- Myslíte si, že vy alebo ktorýkoľvek člen vašej rodiny, ktorý s vami cestuje, môže potrebovať ďalšiu pomoc alebo služby z dôvodu zisteného zdravotného postihnutia? (Ak „Áno“, uveďte kto).
- V prípade odpovede „áno“ na ktorúkoľvek otázku týkajúcej sa dieťaťa, UNHCR poskytne ich údaje UNICEF. UNICEF ich bude kontaktovať a oznámi im, že sa s nimi spojí TENENET a dohodne hodnotiaci pohovor zameraný na posúdenie potrieb ich dieťaťa.
- Hodnotiaci pohovor vykonávajú ukrajinsky hovoriaci operátori, ktorí absolvovali školenia týkajúce sa postihnutí, začlenenia a hodnotiacich techník. Sú dostupní v registračných centrách (alebo sú súčasťou mobilných a terénnych tímov) a môžu odpovedať na otázky o spôsobe poskytovania príspevku a poskytnúť dôležité informácie o možných odporúčaníach pre deti so zdravotným postihnutím a zdravotnými problémami.
- Hodnotenie detí je založené na odpovediach ich rodičov alebo opatrovateľov, ktoré prostredníctvom dotazníka získavajú vyškolení operátori. Dotazník sa zameriava na to, čo dieťa potrebuje na fungovanie, a nie na jeho postihnutie či zdravotný stav a je dostupný v slovenskom aj ukrajinskom jazyku. Operátori zaznamenávajú odpovede do aplikácie, ktorá automaticky generuje výsledok.
- Uchádzači sú o výsledku informovaní SMS správou do siedmich pracovných dní od hodnotenia.
- **Upozornenie: je dôležité, aby žiadatelia mali svoje vlastné slovenské telefónne číslo, aby ich bolo možné priamo zastihnúť ohľadom opatrovateľského príspevku.**

Poberanie opatrovateľského príspevku

Príspevok sa vypláca plnoletej osobe, ktorá sa stará o dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím alebo so zdravotnými problémami. Konečným príjemcom je dieťa, ktorého potreby sa uspokojujú prostriedkami z príspevku.

Príjemcovia môžu získať peniaze bankovým prevodom na slovenský bankový účet, ak ho majú. Na prístup k peniazom však nepotrebujú bankový účet. Môžu tiež dostávať peniaze prostredníctvom Western Union. Všetci príjemcovia dostanú na svoj mobilný telefón SMS s vysvetlením, ako dostanú príspevok.

Horúca linka

Príjemcovia môžu v prípade akýchkoľvek otázok alebo problémov zavolať na bezplatnú horúcu linku finančnej pomoci UNICEF a UNHCR:

- **Bezplatné číslo: 0800 22 12 30 (zo slovenského telefónneho čísla)**
- **Bezplatná pevná linka: +421 2 22 11 56 50 (volanie z iného ako slovenského telefónneho čísla).**

V prípade akýchkoľvek otázok týkajúcich sa opatrovateľských príspevkov pre dospelú osobu so zdravotným postihnutím volajte na infolinku Medzinárodnej organizácie pre migráciu: (volanie zo Slovenska)

- **0800 500 099 (utorok a streda, od 09:00 do 14:00)**
- **0800 500 100 (pondelok, štvrtok a piatok, od 09:00 do 17:00)**

alebo kontaktujte ich e-mailom: IOMSlovakiaCBFeedback@iom.int